

ANNELI KAJANTO

VOKS UT -kokemukset monentuvat luovasti

EUROFARMARIKOULUTUS VERKOSTOPERUSTEISENA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Pohjoismainen aikuiskoulutusverkosto VOKS UT kehitti toimintansa aikana yleisen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen välisiä suhteita. Verkoston (1991–1993) kohderyhmiksi asetettiin työttömät, lyhyen koulutuksen saaneet, naiset ja maahanmuuttajat.

Kokeilu toimi siten, että kustakin pohjoismaasta verkostoon liittyi 1–2 kokeiluhanketta ja kokemuksia esiteltiin yhteisissä pohjoismaisissa seminaareissa. Vaikka VOKS UT on päättynyt, se poikii kaiken aikaa ideoiden vaihtoa, bilateraalista yhteistyötä ja yhteisiä projekteja. Organisaatioiden ja henkilöiden väliset yhteydet elävät.

Eri pohjoismaiden ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämiskokeilut on esitelty Dialogi-lehden erityisnumerossa ”VOKS UT – pohjoismainen aikuiskoulutuksen kehittämiskeskus, loppuraportti” 2/1994. Raporttia saa maksutta Kansanvalistusseurasta. Tässä Aikuiskasvatuksen verkostonumerossa kerrotaan tarkemmin ainoastaan suomalaisista projekteista.

pohjoismaissa kehitettyjen koulutushankkeiden soveltuvuudesta toiseen maahan. Yksi seminaaripäivistä omistettiin ammatillisten oppilaitosten välisille yhteistyöhankkeille, yhtenä käsiteltiin uusia yleisiä ammattivalmiuksia, yhtenä opintojen ja työn joustavaa yhdistämistä.

Maksoiko vaivan?

Miten VOKS UT -projektin eri hankkeet vastasivat kohderyhmien ensisijaisuudelle asetettuja odotuksia? Vastasiko verkosto tavoitteita, Kymen läänin VOKS UT -vastaava *Eija Karhatsu* Kymen läänin lääninhallituksesta?

”Ensiksikin työttömät, vailla ammattia olevat ja lyhyen koulutuksen saaneet olivat ja ovat etusijalla näissä hankkeissa aina. Se tulee esiin jo koulutukseen valittaessa. Mielestäni nämä kohderyhmät ovat toteutuneet tavoitteiden mukaisesti. Esimerkiksi Ruotsin Norrbottenista lainasimme Suomeen hakevan toiminnan ja sehän suuntautuu lyhyen koulutuksen saaneille”, Eija Karhatsu arvioi.

Naisten koulutus ei ole ongelmallinen Suomessa, mutta sekin tavoite toteutui uusissa naisalojen koulutusideoissa, kuten Kymen läänin lähihoitajakoulutuksessa sekä laitoshoitajakodinhoitajakoulutuksessa. Pakolaisten koulutuksen kehittämishankkeet ovat Suomessa sen sijaan etäisempi kysymys.

”VOKS UT on ollut ratkaisevan hyvä niille, jotka olivat yhteistyöverkossa mukana. Se loi hyödyllisiä pohjoismaisia kontakteja, se levitti uusia ideoita ja kokemuksia niiden toteutuksesta ja se loi edellytyksiä pysyvämmälle yhteistyölle. Niin projektien sisällä kuin verkostossakin totuttiin TEKEMÄÄN yhdessä, ei vain puhumaan yhdes-

Kun VOKS UT:n loppuseminaari pidettiin syksyllä 1993 Taipalsaarissa, siinä arvioitiin eri

sä. Se jos mikä on tärkeää”, Eija Karhatsu sanoo.

Eija jatkaakin pohjoismaista yhteistyötä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa pitkälle VOKS UT:n kokemusten suuntaisesti.

VOKS UT:ia seuraavissa hankkeissa kontakti- ja kommunikointiedellytykset tulisi laittaa etukäteen paremmin kuntoon:

”Kieliongelmat ovat yhteiset kaikille. Siksi tarvitaan keskeisten mukanaolijoiden kielikylpyjä, joko yhdessä tai maittain”, sanoo Eija Karhatsu, joka kymenlääniläisine VOKS UT -ihmisineen otti itseään niskasta kiinni. Mukanaolijat innostettiin ruotsinopiskeluun. Eija Karhatsu vaatii myös itseltään: tätä nykyään neuvottelu tanskalaisenkin kanssa sujuu ongelmitta.

”Eri pohjoismaissa tulisi myös tuntea paremmin toisten maiden koulujärjestelmä, jotta aikaa ja rahaa ei tuhrautuisi liian kauan yhteisymmärryksen aikaansaamiseksi. Nämä kaksi kontaktiedellytystä olisi Pohjoismaiden ministerineuvoston luotava.”

Tärkeää, millaiset ihmiset ovat mukana

Eija Karhatsun mukaan aivan ratkaisevaa on tietysti se, millaiset ihmiset ovat projekteissa mukana ja miten he omistautuvat uudelle kokeilulle. Varovasti arvioiden Suomesta oli VOKS UT -projektissa mukana satakunta henkilöä, hakevan toiminnan väki mukaan lukien kenties kaksi sataa. Kaiken kaikkiaan viidestä pohjois-

maasta mukana olisi siis melkoinen joukko aktiiveja uusien yhteistyöhankkeiden toteuttajia.

Itse pohjoismainen verkosto on toiminut katkeamatta: osaprojektien johtajat ovat jatkuvassa yhteistyössä keskenään maiden sisällä ja yli rajojen. ”Pohjoismaiset seminaarit onkin nähtävä tarkastelukohtina; niissä on pysähdytty tarkastelemaan siihen mennessä aikaansaatuja.”

Etelä-Jyllannissa alkaa keväällä 1995 Kymen läänin eurofarmarikoulutuksen mallia lainaava koulutus sellaisille maanviljelijöille, jotka tarvitsevat selvittääkseen muita sivutoita.

”Voks ut -verkosto todella jatkuu henkilökontaktien kautta. Uusia lukio-, peruskoulu- ja erityisopetusprojekteja sekä ammattikoulujen keskinäistä yhteistyötä erityisesti sosiaali- ja terveysalalla syntyy verkoston pohjalta.”

Sosiaali- ja terveysalan pohjoismainen yhteistyö on Eija Karhatsun mielestä erityisen hedelmällinen. ”Suomessa ollaan opetussuunnitelmassa Tanskaa kymmenisen vuotta edellä ja meillä on vuorostaan oppimista harjoittelumahdollisuuksien organisoinnista.” Yhteistyö on bilateraalista ja hyvin konkreettista.

VOKS UT poikii ensi vuodelle myös aikuis- ja kasvattajien täydennyskoulutusohjelman COMENIUKSEN. Se koostuu kaksiviikkoisista koulutusmoduleista ja sen toteuttaa Nordens Folkliga Akademi. Suomen teemana siinä on etäopetus ja aikuispedagogiikka.

Nämä siirtyvät muihin maihin

- Tanskan Karuselli, joka on laajennut kokeiluasteelta Viborgin läänissä Tanskassa useammaksi karuselliksi ja joka on käynnistetty myös Suomessa. Karusellin koulutus kohdistuu työtömiin ja työssä oleviin ja on yksi esimerkki kouluttautumisesta työn ohessa.

Lisätietoja:

Hans Oddershede, Viborg Amt, tel. +45-97-923144 tai 910074, fax. 923659.

- Eurofarmari-koulutus, jota aletaan vuonna 1995 kokeilla myös Tanskassa.

- Hakeva toiminta, joka on lainattu ABF:ltä Ruotsin Norrbottenista ja sovellettu Kymen läänissä Suomessa.

Lisätietoja:

Börje Lustig, ABF, tel. +46-920-228150, fax. 221124.

- Oppilaitosten yhteistyö.

Lisätietoja:

Ammattikasvatustarkastaja Eija Karhatsu, Kymen lääninhallituksen kouluosasto ja VOKS UT:n Suomen vastaava, (951) 2752318.

Eurofarmari-projektin määrätietoiset naiset Lea Ihalainen Anjalan ja Leena Auvinen Harjun maatalousoppilaitoksista Kymen läänistä.

EUROFARMARI-koulutus moduleiden cocktail

VOKS UT -verkoston piiriin tuoduista uusista hankkeista innostavimpia oli kenties Suomessa Kymen läänin eri ammatillisten oppilaitosten välillä kehitetty EUROFARMARI-koulutus.

Eurofarmari-koulutuksen idea perustuu sille tosiasialle, että mitä erilaisimpien osaamisten ja pätevyyden vaatimukset koskettavat nykyään myös perinteisiä ammatteja, kuten kalastajien työtä Norjassa ja Islannissa tai maanviljelijän työtä Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa. Voidakseen menestyä ammatissa on omattava paljon erilaista pätevyyttä.

Yksi oppilaitos voi opettaa monia taitoja, muttei kaikkia. Miksi siis käydä ensin maatalousopisto ja jatkaa sitten tietoja täydentäen erilaisessa muussa koulutuksessa? Entä jos kaiken tar-

peellisen voisi saada yhdessä ja samassa Eurofarmari-koulutuksessa. Jotta sellainen olisi mahdollista, oppilaitosten välinen yhteistyö ja osamisen yhdistäminen kävi välttämättömäksi.

Emo-opistoja olivat Anjalan maatalousopisto (nyk. maa- ja metsätalousoppilaitos) ja Harjun maatalous- ja puutarhaoppilaitos. Muut mukaan tulleet opistot olivat Haminan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos (erikoistuotteiden valmistus), Kouvolan liiketalouden ja ulkomaankaupan instituutti (kaupallinen koulutus), Vehkalahden koti- ja laitostalousoppilaitos (luonnontuotteet, ravitsemus ja hoito), Kotkan metsä- ja puutarhaoppilaitos (metsien monikäyttö, pyörösahaus ja -höyläys), Kuusankosken terveydenhuoltooppilaitos (vanhustenhoito) sekä Elimäen sosiaalialan oppilaitos (ravitsemus ja hoito).

”Yhteistyöhön oppilaitosten kesken lähdettiin innolla ja se myös sujui hyvin”, muistaa idean moottori *Lea Ihalainen* Anjalan maatalousoppilaitoksesta. ”Ongelmat, joita oli hallinnon tasolla, eivät häirinneet yhteistyötä henkilötasolla. Opettajat saivat myös laitoksissaan riittävästi vapautta projektin suunnitteluun ja toteutukseen.”

Eurofarmari-koulutus oli kaksivuotinen ja se perustui erisisältöisiin opintomoduleihin. Osallistujat haettiin lehti-ilmoituksella. Koulutusta kasvatettiin niin, että kaikki 39 pyrkijää saivat aloittaa. Monilla maatilaa viljelevillä oli myös muuta yritystoimintaa, esimerkiksi mansikanviljelyä, sientenkasvatusta, pieneläinten kasvatusta, mökkihuoltoa, kenneliä, kirjanpitoa, kotileipomoa, koneurakointia, autojen peltitöitä tai emolehmien kasvatusta. Kurssiin mukaan otetut moduulit valittiin runsaasti valikosta pyrkijöiden oman pisteytysmenettelyn avulla.

Ensimmäinen opintovuosi koostui 40 lähiopetuspäivästä, jotka sisälsivät maatilatalouden aineita, yritystaloutta ja kaupallisia aineita, atk:ta sekä 15 opintoretkeä. Yhteistyökumppanina kahdella maatalousoppilaitoksella, Harjun ja Anjalan maatalousoppilaitoksilla, oli Kouvolan liiketalousinstituutti.

Sen jälkeen opiskelijat valitsivat 12 erisisältöisestä modulista itsellensä soveltuvan 40 lähiopetuspäivän koosteen. Toisen opiskeluvuoden moduleita oli metsien monikäyttö, ravitseminen ja hoito, erikoistuotteiden valmistus, koti- ja lemmikkieläimet, mehiläishoito, huoltopalvelut, kaupallinen koulutus, huonekalujen entisöinti, metallityöt, luonnontuotteet, yritys- ja maustekasvit ja luomutuotanto.

Opintoretket koettiin tärkeinä ja ne vaikuttivat jatkovalintoihin. Kotimaiset retkien kohteet kertovat erikoistumisalan laaja-alaisuudesta: lammastila villan jatkojalostuksineen, maatilamatkailu ja mökkikyläyrittäminen, emolehmätila, luomutila, kotijuustola, päre- ja pienpuuesinetuotanto, vanhusten hoitokoti maatilalla, lomakyläyrittäminen, luomukasvihuone suoramynteineen, mylly suoramynteineen, metalliyrittäminen, näyttöjuustola, entisöintiyrittäminen, pellavan jatkojalostus, maatilamatkailu vierastaloinen, vuo-hienkasvatus, puutarhayrittäminen ja pihapalvelu,

luonnontuotteiden kuten mahlan, pakurin ja mesimarjan jalostus, kasvitieteellinen puutarha (mesimarjan, pensasmustikan, tyrnin ja pihlajan kasvatusta), marjatila mehustamoinen, turkistarha, pellavanviljely ja pajukoeviljelyn kotitila, lemmikkieläinkauppa, ratsastustalli, mehiläistarha, villisikatarha, sorsien ja kalkkunoiden tarhaus, ravunviljelyasema, agrohalli, savipaja, tilateurastamo ja käsitöitä myyvä maatila.

Kokeilussa mukana olleet päämoottorit ovat lopputuloksesta innostuneita, vaikka vaikeuksia ja epäonnistumisia oli, ei vähiten opiskelijoiden suuren ikä-, tausta- ja tasoerojen vuoksi. Mitä toiset pitivät opetuksessa tärkeänä, oli joillekin toisille tuttua. Sen vuoksi opetusta piti yksilöllistää varsin pitkälle. Oppilaitosten näkökulmasta oli hyödyllistä tutustua muiden laitosten opettajiin.

”Tavanomaisen opettajantyön vastapainoksi projektityöskentely ja uuden asian kokeilussa mukana oleminen on opettajalle virkistävää ja motivoivaa, joskin työläämpää”, toteavat projektin vastaavat *Lea Ihalainen* ja *Leena Auwinen*.

Farmarikoulutus sai jatkoa

Eurofarmarikoulutus oli ja meni. Sen kokemuksista poikii nyt vuoden 1995 alussa käynnistetty uusi yhteistyökoulutus Anjalankosken maa- ja metsätalousoppilaitoksen sekä Kouvolan liiketalouden ja ulkomaankaupan instituutin kanssa. Se kohdistuu toisaalta maatalousyrittäjiin, toisaalta vientiä opiskeleviin opiskelijoihin.

Lähtökohtana oli luomuviljely. Maatalouspuolella opiskellaan ekologista viljelyä, liiketalouspuolella vientiä. Ekoihteita ovat luomun lisäksi lampaanhoito, luonnontuotteet (keräilytuotteet), yritys- ja maustekasvit sekä mauste- ja aromiainesten tislaukset ja käyttökurssi.

Lisätietoja:

Lea Ihalainen, Anjalan maa- ja metsätalousoppilaitos, (951) 3674654, (951) 3674628

Loppuraportti: EUROFARMARI. Maaseutuyrittäjien aikuiskoulutuskokeilu. Tilaukset: Lea Ihalainen. Kirsti Norkamo, Kouvolan liiketalouden ja ulkomaankaupan instituutti, (951) 3117812.

Olavi Ropponen, Harjun maatalousoppilaitos, (952) 3575721, fax (952) 3575753.

Sosiaalialan kuusi ammattikorkeakoulua ovat muodostaneet verkoston tiivistääkseen yhteistyötä. Verkostoituminen ei koske vielä oppilaitosten koulutusten eri yhdistelmiä, mutta useita työryhmiä toimii säännöllisesti. Sellaisia ovat rehtoreiden työryhmä sekä tiedotus-, opetussuunnitelma-, aikuiskoulutus-, kansainvälisyys- sekä tietohallinto/atk-työryhmät. Kuvassa yhteistyöaktiivit (vasemmalta): Arja Ritvanen ja Leena Niemi-Väkeväinen Seinäjoelta, Maritta Nodenius Lahdesta, Pekka Koivukoski Oulusta, Jukka Tisari Kemi-Tornion sosiaalialan ammattikorkeakoulusta, Helena Ervasti Vantaalta ja Arja Honkakoski Kemi-Tornion ammattikorkeakoulusta.

Lähihoitaja – sairaanhoidon ammattilaisen polkumyöntiäkö?

Voisiko kotona hoidettavan vanhuksen luona käyvä hoitaja mitata samalla reissulla verenpainet, antaa lääkkeitä, kuunnella toisen huolet, käydä kaupassa ja keittää vanhuksen puuron? Tähän mennessä ei ole voinut, sillä sairaanhoitaja hoitaa terveydenhuollon ja kodinhoitaja siivoaa ja keittää päiväkahvit.

Lappeenrannan terveydenhuolto-oppilaitos toteuttaa VOKS UT:n puitteissa lähihoitajakoulutusta, jossa samalle lähihoitajalle annettiin valmiudet hyvin monenlaisten asioiden hoitamisessa.

”Olemme siis luoneet aivan uuden hoito- ja huoltoalan työntekijän. Kartoitimme ensin uuden työntekijän ammattipätevyyden mind map -tekniikalla ja löysimme vastauksen kysymyksiin: miksi uudenlaista koulutusta, mitä odotetaan, mitä ratkaistaan ja ketä varten”, perushoitaja-kodinhoitaja -projektin johtaja *Annele Nar-sakka* selostaa.

Tärkeimpänä pidettiin hoidettavan ja hoitajan välistä vuorovaikutusta. Perinteiset oppiaineet haluttiin unohtaa ja keskittyä siihen, mitä tieto-

ja ja taitoja tuleva työ edellyttää. Näin hahmotuivat opetuksen päämoduulit: yhteisöllinen toiminta, toimija, päämääränä hyvinvointi, toiminta ja toiminnan hallinta sekä niiden sisällöt.

Myös opiskelijavalinnat pantiin uusiksi. Soveltuvuustestit jätettiin pois, ne korvasi mm. haastattelu.

”Opettajien työmäärä on kasvanut, mutta opettajat ovat olleet innostuneita. Tärkeimpänä kaikesta olenkin kokenut opettajien välisen yhteistyön. Opetussuunnitelman toteutuminen on prosessi, jossa kaikki opetukseen osallistuvat ovat mukana. Opettajien oli yllättävän helppoa päästä pois oppiainekeskeisestä ajattelusta”, Annele Narsakka kuvailee.

Sairaanhoitajien ammattikunta on kokenut itsensä jossain määrin uhatuiksi, koska heidän

osaamisensa alueella kapeammin koulutettu henkilö kenties hoitaisi osan heidän vanhoja tehtäviään. Lähihoitajan työ rajautuu tai ainakin painottuu avohoitoon, ja sen tarve kasvaa yhteiskunnassa.

Ensimmäinen 18 hengen lähihoitajien ryhmä valmistui Lappeenrannassa viime keväänä. Opisto on ottanut syksyllä uuden, 20-henkisen ryhmän, loppututkintona sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinto. Sosiaalialan ja terveystieteiden yhdistäminen peruskoulutuksessa on nyt laajennut kautta maan, joskin jossain määrin erilaisin koulutussisällöin kuin Lappeenrannassa. Lappeenrannassa tunnetaan tyytyväisyyttä, oltiinhan siellä edelläkävijöitä.

Lisätietoja:

Annele Narsakka, Lappeenrannan terveydenhuolto-oppilaitos (953) 67511 ja fax 4153448.

VOKS NÄR verkostoi paikalliskokeiluja

VOKS UT:n jälkeen Pohjoismaissa käynnistyi vuoden 1994 alussa VOKS NÄR-verkosto. Siihen kuuluu eri pohjoismaista erityyppisiä paikallisia aikuiskoulutuskokeiluja, joita toteutetaan VOKS NÄR:n kuluessa ja joistaan pyritään saamaan mallia omaan toimintaan.

Tanskan projekti koskee matkailualan koulutusta Länsi-Jyllannin työttömyyden vaivaamilla seuduilla. Ison-Beltin yli rakennettavan sillan vilkastuva läpikulkuliikenne halutaan hyödyntää matkailullisesti. Islannin projekti on naisten koulutustyöpaja Akureyrissa. Norja pyrkii projektillaan ”Vi vill opp” motivoimaan suuren ryhmän aikuisia koulutukseen ja suorittamaan korkeampaan koulutukseen pyrittäessä välttämättömät lukiotason tutkinnot. Projekti toteutuu Hedmarkissa, missä on Norjan alhaisin koulutustaso ja korkea työttömyys.

Ruotsissa pyritään VOKS NÄRin puitteissa kehittämään yleistä pätevyyttä silmällä pitäen muuttuvia työelämän vaatimuksia ja kansainvälistymistä. Laajapohjaisella yhteistyöllä (eri koululaitokset, opintoliitot, kansanopistot, KOMVUX, SSV ja kouluradio) aiotaan vahvistaa pe-

rusvalmiuksia. Opiskelumalleja ovat opintokerhot, iltakurssit opettajan johdolla sekä ohjattu itseopiskelu etäkurssein.

Suomi tarjoaa verkkoon työskentelyä aikuisten oppimisvaikeuksien parissa. Projekti on turkulaisten oppilaitosten yhteistyötä, mutta päävastuu on Lukituki-toimintaa ylläpitävällä Turun kristillisellä opistolla. Lukivaikeuksisten hyväksi tehdään Suomessa työtä myös muualla, mm. Lahden kansanopistossa ja Helsingin Lukinurkan ympärille liittyvässä projektissa. VOKS NÄR:ssä on suomalaisena mallitoimintana Turussa tehtävä työ.

Lisätietoja:

Dialogi. Pohjoismaisen vapaan sivistystyön ja aikuiskoulutuksen tiedotuslehti 2/1994. VOKS NÄR -liite, missä projektivastaavien kontaktitiedot ja projektien tarkempi selostus. Lehteä saa Kansanvalistusseurasta tai Göteborgista Nordens Folkliga Akademista.

Suomen osuus VOKS NÄR:ssä: Turun ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Rauno Laine (921) 2341422.